

РІДНИЙ КРАЙ

Українська часопись, виходить у Києві що-тижня.

1908 р.

Число 7.

21 Лютого.

Передплата приймається у Києві, в конторі „Рідного Краю“, на Маріїнсько-Влаговіщенській ул. № 97.

Передплата від 1го Січня до кінця року 4 карб., з пересилкою; окреме число 8 к. Заграницю 6 карб. Окремі числа за границею по 10 коп.; на вокзалах залізниць по 10 коп.

За переїзду адреси треба платити 20 коп.

За оповіщення в „Рідному Краю“ після тексту треба платити за один рядок (стрічку) колонки петіта 15 коп. Спереду тексту плата вдвоє, за поміщення оповістки вдруже, втретє—дешевше.

Листи і рукописи треба засилати по адресі: Київ, редакція „Рідного Краю“, Маріїнсько-Влаговіщенська улица, № 97.

Рукописи мають бути написані правописею „Рідного Краю“ і тільки з одного боку листа.

По потребі, редакція скорочуватиме і виправлятиме рукописи. До кожної рукописі має бути приложено підпис авторівий і його адреса.

Не прийняті до „Рідного Краю“ праці вертаються авторам за їх кошт, а як не будуть взяті з редакції 2 місяці, то знищуються.

Вірші й інші дрібні речі не вертаються зовсім.

Зміст: Шевченкові дні. Пам'ятник Шевченкові. Вірш—*Ол. Кониського*. Вірш—*Г. Левченка*. Вірш—*Г. Корнієнка*. Хата на могилі Т. Шевченка—*О. П. Державна Дума*. По-за Думою. Вісті. На Україні. Ана-толь Вахнянин. (Некролог). Лист з Холмщини—*Косоноцького*. Вірш—*Х. Алчевської*. День семинариста—*Ол. Статнікова*. Вірш—*Ол. Пчілки*. Українське слово й мистецтво. Печуча потреба—*М. Д. Поклик*. Дописи. Книжки надіслані до редакції. Оповідки.

При цьому (7-му) числі всім передплатникам розсилається 2-е число

„Молодої України“.

Вийшло в світ 1-е повне видання поезій

М. П. СТАРИЦЬКОГО.

Ціна 2 карб.

Всі гроші, виручені від продажу цієї книжки, підуть на збудування пам'ятника на могилі М. П. Старицького.

НОВА КНИЖКА

Всесвітньої бібліотеки.

Г. Гейне:

КНИГА ЛЕ-ГРАН

Переклад *О. Черняхівського*. Київ, ціна 35 к. Про дається в „Українській книгарні“.

ДЕШЕВИЙ
Український Календарь
„РІДНИЙ КРАЙ“
на 1908 рік.

Ціна 7 коп.

на кращому папері 10 коп.

Окрім календарних і статистичних відомостей про Європу, Росію і Україну, між иншим надруковані статті.

Про переклад Святого писемства на україн. мову. Українська мова.

Показчик українських книжок.

Про пам'ятник Шевченкові.

Про українські пісні.

Українські часописи.

Просвітні Товариства.

Український театр на селі.

Як берегти себе від холери

Український будинок Полтавськ. Губ. Земства.

Про Галичину.

СКЛАДИ ВИДАВАННЯ

Полтава: 1) у видавці—Петровська пл., д. № 14. Н. А. Дмитрієва. 2) В книгарні Г. І. Маркевича—бульвар Котляревського. 3) Київ, „Українська Книгарня“, Безаківська № 8 і др.

Шевченкові дні.

Настають пам'ятні дні 25-го й 26 Лютого, день народження й день смерти того, хто самим іменем своїм ворухить патріотичне почуття наше. Ми не будемо на сей раз говорити про значення Шевченка, яко найбільшого поета України, кобзаря, що вийшов з нашого народу, промовляв від самої його душі й від глибини його серця, що силою свого великого талану високо підняв українське слово—і поставив його на сторожі найпершого права України. Ми не будемо говорити про твори кобзареві, будемо говорити про саме ім'я його.

В сьому імені є щось могутнє, таке, що має силу єднати до купи людей різних напрямків, різних відтінків; це ім'я будить навіть людей збайдужілих, охололих... На роковини Шевченка—вони приходять, не можуть не прийти...

Нехай же сем'я українців збирається в Шевченкові дні щільніше, ближче. Тепер, більш ніж коли, потрібне єднання сил українських. Національне самопізнання в українським громадянстві було прокинулось більше, ніж перше, але життя знов поставило перепони та перешкоди... Отже треба яко-мога піддержати „огню іскру великого“, тую думку про відродження вітчизни-України. Піддержати-ж треба не тільки щирим словом, а й працею, пильним дбанням про діло.

Збиратимуться люди на Шевченкове свято, в той чі в інший день—по всій Україні; збиратимуться не тільки в великих містах, а й в малих, по-де-куди навіть по селах, бо, слава богу, часи ті минули, коли не можливо було пом'янути нашого кобзаря прилюдним словом, на прилюдних зборах.

Коли-б же те свято, що стало святом національним, не тільки достачило зібраним українцям духовну вітху й пільгу, давши змогу почути тепле слово, послухати гарного співу;—коли-б те чуле обходіння національного свята збудило більшу охоту до праці коло нашої патріотичної справи. Чується така велика потреба піддержати всі заходи, що почалися на Україні:—єсть у нас наші „Просвіти“ й інші товариства, наші видавництва, наші економічні спілки, що те-ж по інших місцях мають в собі початок життя, освіченого думкою про національно-громадську спра-

ву. І скрізь треба людей, людей ревних, працюючих. Людей і коштів...

Нехай-же прихильники просвітно-громадського діла, зогрівши душу Шевченковим святом, візьмуться теплішої охоти до праці коло української справи. Нехай пригадають той поклик-заповіт, що посилав кобзарь до всіх, ще й ненарождених, земляків своїх.

Вони народились до свідомого життя,—нехай пошанівно чинять заповіт Кобзаревий!

Пам'ятник Шевченкові.

Збираються гроші на пам'ятник Шевченкові. Чимало часу минуло від тієї пори, як здобуто дозвіл на збирання тих грошей, однак зібрано їх не багато,—щось усього тільки до 10 тисяч береться.

Коли заходить річ про це, то завжди висловлюється дорікання нашому громадянству,—за його байдужість до сеї величної справи, за шкодування своїх коштів. Ми не маємо охоти кидати те дорікання, бо думаємо, що мало зібрано на пам'ятник Шевченка—не через якусь велику байдужість наших людей, не через якесь їх велике скупіяцтво, а хутній через незвичність всієї справи, та невмілість нашого громадянства братися до такого діла.

Справді, ті люди, що навіть з дорогою душею бралися до сього діла,—вести справу збирання грошей на пам'ятник Шевченкові,—не зуміли навіть як слід рекламувати сю справу, широко оповістити про неї,—щоб громадянство знало, хто саме стоїть найближче до того діла, куди саме слать гроші і т. и.

А з сього виходять навіть такі непорозуміння: люди змішують те місце, що збирає гроші, з тим місцем, що відатиме саму постанову пам'ятника, як ставитимуть його на ті гроші, що мають *бути зібрані*. Власне, багато хто ганив той Комітет при київській городській Управі, що відає справу постанови пам'ятника Шевченкові в Київі: ганили Комітет за його недбалість у справі збирання грошей, за його не досить велику ретельність в заходах; а тим часом недавно виявилось,—з надрукованої відозви,—що Комітет при Київській Думі навіть не має права збирати гроші: йому препоручена київською Думою сама тільки технічна справа, де і як ставити пам'ятник. Ніякого-ж збирання грошей йому ніколи ніхто й не доручав.

А тим часом Комітет прийняв немало догани!...

Таким чином, перше всього треба розповсюдити відомості, до кого саме належить збирання грошей на пам'ятник, хто тим орудує по офіціальному дозволу.

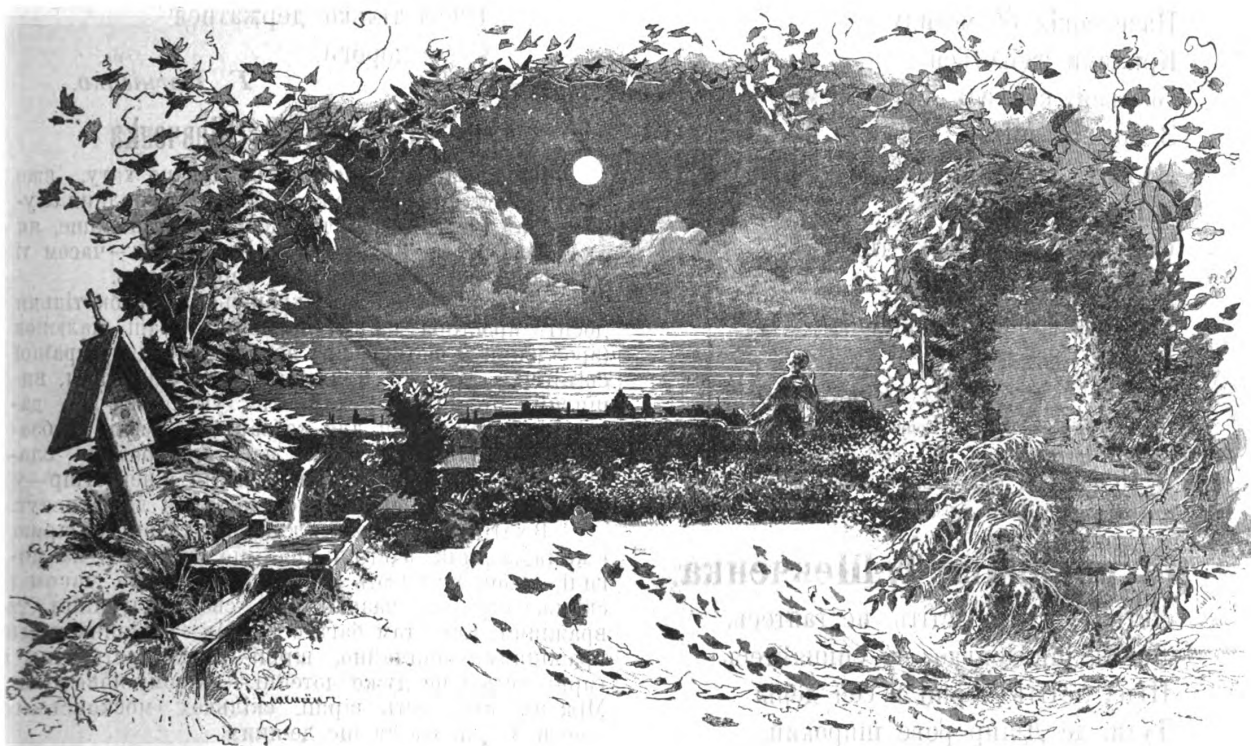
Отже офіціальний дозвіл на збирання грошей має Полтавська губерська Земська Управа. Туди й слід направляти зібрані гроші.

Що до самого збирання, то слід би знати й се, що не треба спинятися перед тим, коли чіась жертва може бути невеличкою: „зерно до зернини—збереться торбина“, з копійок виростуть рублі! Скільки чія спроможність, стільки нехай і посилав. А хто може більше,—дасть більше.

У Галичині є звичай збирати гроші на патріотичну мету при якій небудь хоть би й хатній уро-

чистості: десь на якись христинах, на чіємусь весіллі—запросять дати скільки чіє бажання, а дивись щось там і збереться; другий раз, третій,—скарбничка з тих „лепт“ став все повнішою. На зібрані гроші в Галичині робиться багато,—між иншим, будуються й цілі будинки громадські.

Будемо ж давати хто скільки може, а з того виросте почесний пам'ятник незабутньому Кобзареві.

Все йде, все минає і краю немає...
Куди-ж воно ділось, відкіля взялось?
І дурень, і мудрий нічого не знає.

Живе... умирає... одно зацвіло,
А друге зав'яло, на віки зав'яло...
І листя пожовкло вітри рознесли.

Т. Шевченко.

Вийшов місяць на могилки
З неба подивитись;
Кругом глянув ясным оком
І почав журитись...
Далі в хмару загорнувся,
Не схотів світити;
За ним зірки поховались,
Як за батьком діти.
Ніч як ворон чорний стала,
Хмари скрізь блукають,
Вітри буйні з хрестами
Сумно розмовляють...

Чого ж місяць, чого ясний
Хмарами укритися?
Чого вітер, чого буйний
Грізно розходився?
Місяць бачив, як учора
Могилу копали
І в могилу домовину
Стиха опускали...
Зачинилось в Україні
Покутне віконце!
Заховалось під землею
Українське сонце!

Умер кобзарь! Його пісні
 Більше не греміти...
 І став вітер на могилі
 Сумно голосити;
 То завив, то застогне,
 Жалібно зальється,
 Наче сокіл об могилу
 Крилами заб'ється.
 Б'ється, квилить, свіжу землю
 З могили змитає,
 Молить: „встань, мій вільний брате“!
 Ні! не почуваче!
 Спи, ж Тарасе, тихо-тихо,
 Поки Бог розбудить:
 Твого ж слова в Україні
 По-вік не забудуть!

Ол. Кониський,

Ці вірші написані були О. Кониським зараз після похорону Шевченка і надруковані в 1861 році, (потім увійшли в збірку віршів К—го). Цей вірш, опріч гарного свого складу, цікавий ще й тим, що тепер його співають кобзарі.

На роковини Т. Шевченка.

Летить, думки, летить, не гайтесь,
 Летить швиденько, не спиняйтесь
 Ніде, летить мерщій в сей день:
 Туди, де Дніпр реве широкий,
 Де хрест маячить одинокий,
 Де спить кобзарь палких пісень.

* * *

Там ви, думки мої, спиніться,—
 Могилі рідній поклоніться,
 До праху батька припадіть!.
 Бо я, закинутий в чужину,
 Не маю змоги на Вкраїну
 У-купі з вами полетіть!—

І. Левченко.

Баку, 1908 року.

На спомин Т. Шевченка.

Глянь, Тарасе, рідний батьку,
 З високого неба,
 Що Вкраїна збирається
 Будувати для тебе.

Рідні діти України,
 Треба пам'ятати,
 Кого, коли, і за віщо,
 І як споминати.

Ви ввійшли вже трохи в силу,
 Стали вже на ноги,
 Треба тільки держатися
 Своєї дороги.

1907 р.

Г. Корнієнко.

Хата на могилі Т. Шевченка

На кобзаревій могилі збудовано хату, вже давно. Там живе сторож, та й для приїзdnих служить тая хата, щоб було якесь пристановище, як люди завітають на могилу Кобзареву: — часом ті мандрівці й по скільки днів перебувають.

Хата звичайна, на український зразок, тільки досить простора, на дві половини. Наш малюнок (зроблений з фотографії) показує середину кращої світлички, убраної плахтами та рушниками, вишитими пильними руками тих українок, що дарували ці рушники для кобзареві оселі. Кобзаревий портрет, що висить на стіні, — роботи славутиного І. Репіна; тільки се копія, а першовтір — у Києві, бо не безпечно булоб таку річ лишати тут.

В хаті на столі лежать книжки: твори кобзареві і книжка для завітальців, що бувають на могилі, — вони вписують туди свої імена, а часом і скільки стрічок, зазначаючи свої почування, та вражіння. Єсть там багато віршів, навіяних тими вражіннями. Звичайно, вірші — всякі: єсть там і гарні, єсть і не дуже дотепні, — як кому повелось... Між иншими, єсть вірші скількох московських поетів. Сурикова та ще де-яких.

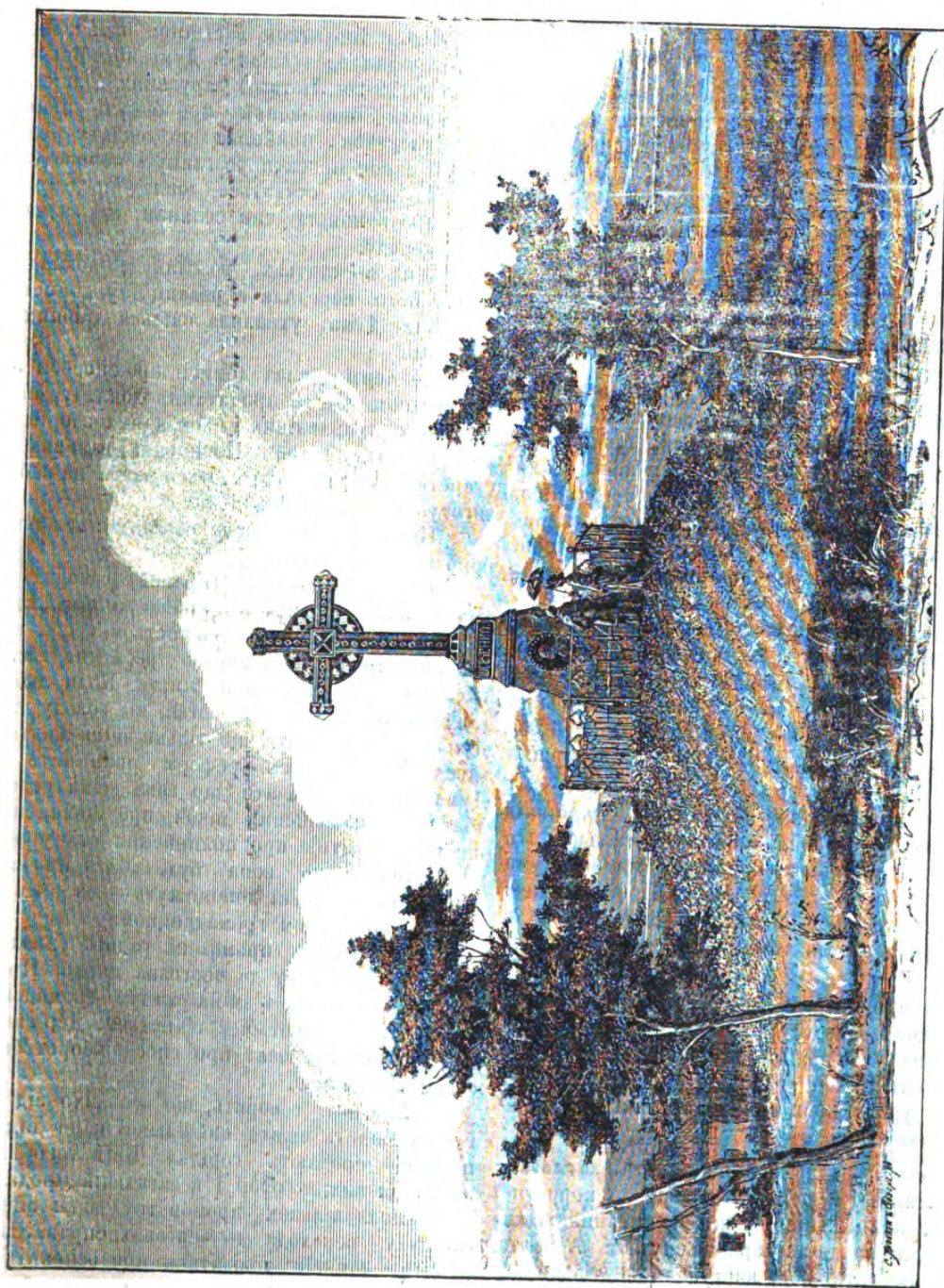
Доля сеї книжки, що пишуть в її гості, не зовсім певна... Хоть найбільший російський поет і казав про свою братію, що поети родяться „не для житейського волненья“... лише „для звуків сладких і молитв“, однак та книжка з солодкими, ріфмованими стрічками, не раз бувала в місцевому „полицейському управленію“, бо де-кому цікаво буває глянути, хто саме перебував у хаті Шевченковій, які „молитви“ зазначив літерами у книжці...

Пишуть люде й самі тільки імена свої. На дверях, на лутках, на стіні, записують вони своє ім'я, так, на пам'ять комусь.. або перше всього на задоволення свого власного почуття, що ось, мовляв, я тут був, у сьому величному місці..

І справді, якесь особливе почуття огортає душу на тій горі. Вигляд з-відтіля не порівняний! Такого чудового крайовиду трудно й знайти: гарно й на Дніпро подивитись, та на простір того берега, мило й на саму околицю Тарасової гори оглянутись.

А як зійдеш по сходках на саму могилу, то обгортає тебе таке глибоке почуття, що й словами його не вимовиш!

О. П.

Могила Т. ШЕВЧЕНКА.

Державна Дума.

Засідання 15-го Лютого.

(Стверження виборів по г. Київу. Запитання про незаконні вчинки віленського охоронного відділу).

На черзі доклад про вибори в городі Києві. Докладчик Шубинський радить ствердити вибори, бо витребувані з Києва виборчі документи показали, що виборчі комісії виконали свої обов'язки правдиво. Дума ствердила вибори по городу Києву.

На черзі запитання про незаконні вчинки віленських охоранників. Справа се така:

В Липні 1907 року віленський воєнно-окружний суд розбирав справу унтер-офіцера верховольської бригади пограничної стражі, Ананьєва, та рядових Татіви, Гучева і Шерстюка; їх обвинувачувало в тім, що вони, бажаючи дістати нагороду від свого військового начальства, вступили в розмову з контрабандистами і згодились пропустити за гроші контрабанду, а коли пропущені ними контрабандисти почали переходити через границю, то вони вдарили тревогу і контрабанду було затримано. В контрабанді були революційні видання, переносили-ж її не звичайні контрабандисти, а віленські охоранники; їх посилено за границю, мовби то контрабандистів, щоб потім арештовувати тих, хто прийде брати у їх ті книжки, що вони перенесли, підкупивши сторожових салдат. Отже на сей раз та справа не вдалась. — Віленський Окружний суд відмовився, на підставі статей закону, розглядати сю справу і передав її в перший департамент сенату.

Вважаючи такі вчинки віленських охоранників дуже шкідливими, бо вони привчають салдатів іти за гроші на зраду, кілька членів Державної Думи внесли запитання: 1) Чи звісно Предсідателеві Ради міністрів про цю пригоду? 2) Коли звісно, то які заходи зроблені для того, щоб сього більш не було?

Першим про потребу цього запитання говорив *Маклаков*. Він доводив у своїй промові, що такі вчинки дрібних урядовців дуже шкодять загальній державній політиці, бо викликають у громадянства недовіру до уряду, коли він іде на такі вчинки, — на певну провокацію.

Крупенський радив Думі не ставати на слизьку стежку запитань, а перейти краще до корисної законодавчої праці. Про те, щоб запитання відкинути, виступали ще де-які праві депутати. А за те, щоб запитання ходи, виступали не тільки кадети та октябристи, а ще й граф Бобринський: він вважав з формального боку можливим для Думи прийняти те запитання і дати йому ход. Після суперечок Дума постановила одногласно подати Предсідателеві Ради міністрів запитання з приводу незаконних вчинків віленських охоранників.

Засідання 19-го Лютого.

(Дрібні законопроекти. Питання про боротьбу з п'янством.)

Перед початком засідання єпископи Євлогій та Митрофан одслужили в Думі молебін з приводу роковин (19-го Лютого) дарування волі селянам.

Після оповіщення про біжучі справи, Дума без суперечок прийняла по докладу редакційної комісії законопроекти розглянуті попередю.

На чергу ставиться доклад продовольчої комісії про заемогу тим селянам, що зазнали лиха від недороду.

Дума по статях розглянула доклад і, ухваливши його, передала в редакційну комісію.

Далі Дума ухвалила скільки дрібних законопроектів.

На черзі доклад комісії про способи боротьби з п'янством. Після прочитання докладу, начальник головного управління неокладних зборів і казенного продажу питей, Новицький, заявив, що міністерство фінансів згоджується взяти на себе працю виготовити законопроект.

Після перерви знову розглядається доклад про боротьбу з п'янством.

Свящ. Генецький (правий) говорить, що доклад комісії не має під собою міцного ґрунту, бо питання про боротьбу з п'янством треба поставити далеко ширше, на п'янство треба дивитись, як на наслідки тяжких умовин життя. Коли люд в Росії і п'янствує, то від убожества, від голоду та одчаю. Дума повинна знати, що тільки зміна життя, тільки заведення бажаних реформ припинить п'янство. Дума повинна сказати, що вона всіма силами буде дбати про збільшення шкіл, про поширення позашкільної освіти, про поліпшення стану робітників та вчителів, що вона буде дбати про заведення таких реформ, які допоможуть кожному вважати себе повноправним громадянином.

На останку промовець радить ухвалити таку формулу переходу до чергових справ: Признаючи, що тільки освіта і зміна життя громадського допоможуть у боротьбі з п'янством, Державна Дума передає законопроект про способи боротьби з п'янством в комісію.

Челишов говорить, що все лихо від п'янства, і тому радить вжити найбільшої кари для тих, що нпшком продають горілку. Крім того він радить вжити різних заборон і в загальній продажі.

Після кількох промов трудовики внесли свою формулу переходу до чергових справ, радючи дооручити комісії довідатись про основні причини п'янства, а не обмежуватися самими заборонами.

Суперечки відложено ще й на дальше засідання.

По за Думою

(Заява про заведення української мови в українських школах) Незабаром 33 члени Думи внесуть в Думу заяву про потребу заведення української мови в початкових школах, там, де живе український люд. Ця заява, як повідомляє „Рада“, має бути поставлена на порядок денний і передається в комісію по народній освіті. Підписалось під заявою більше депутатів, ніж требається наказом, але дивно те, що серед підписів нема ні одного імені з думської лівої, або осередка. Більша частина депутатів, що подали заяву, це—праве селянство з України; меншість—це українське духовенство, те-ж праве. Дуже дивно, що темне селянство взялося щиріше і жвавіше за це діло, ніж наші депутати з інтелігенції.

Вісті

◆◆ **Міністерське предписання.** Міністерство внутрішніх справ загадало губернаторам де-яких губерній, щоб вони як найшвидче прислали відомості про голод: скільки в губернії таких людей, що не мають чим харчитися, та які саме місцевості зазнали лиха від нещороду.

◆◆ **Пояснення міністерства про польську та литовську мову.** В польських часописах подається звістка, що міністерство освіти видало таке пояснення: окрім польських та литовських дітей вільно навчатися польської та литовської мови в середніх школах дітям інших націй, але тільки тоді, коли їхні батьки сами того домагатимуться.

◆◆ **До з'їзду попечителів шкільних округ.** Міністерство народної освіти вдалось до всіх попечителів шкільних округ з порадою, щоб вони, перед тим, як буде з'їзд всіх попечителів, виготовили потрібні статистичні відомості. Скликається з'їзд да того, щоб вияснити процент учнів і виробити проект загальної освіти.

◆◆ **Вшанування Л. Толстого** В Петербурзі засновано комітет, що має влаштувати ювілейне святкування 80 років життя славетного російського письменника, Л. Толстого. Комітет бажає влаштувати це святкування дуже бурно—в Петербурзі або в Москві; на свято мають з'їхатись не тільки представники з Росії, але й з-за границі. Крім того комітет дбає про організацію святкування по всій Росії, в значніших городах та містечках.

Поступові члени Думи та частина октябристів мають внести в Думу заяву, щоб святкування ювілею Л. Толстого було признано національним святом, щоб те святкування, з усіма розходами, було вряжено на державний кошт, і щоб у Ясній Полянці, де живе Л. Толстой, було засновано народний університет.

НА ВКРАЇНІ.

◆◆ **Прохання про заведення української мови в школах.** Де-які повітові земства в Харківщині клопочуться, щоб було дозволено по нижчих школах викладати науку українською мовою. Для прикладу нагадано про той дозвіл, що має тепер духовенство подільської єпархії. Шкільній Раді, що при святійшій Синоді, доручено вже обмірковувати питання, які єсть придатні для такої науки шкільні підручники.

◆◆ **Запитання управляючого одеською шкільною округою.** Управляючий одеською шкільною округою вдавсь до ректора університету з запитанням: на підставі чого приват-доцент Грушевський читає в університеті лекції російської історії українською мовою?

◆◆ **Нова Просвіта.** Недавно в г. Козельці (в Чернігівщині) відкрито філіальний відділ Чернігівської Просвіти.

У-перше виступила молода Просвіта—з улаштуванням літературного вечера; між иншим читався реферат про Котляревського.

◆◆ **Літературні судові справи.** В Полтаві 6 березня в окружнім суді має розбиратись справа колишнього редактора газети „Полтавщина“—д. Ярошевича.

В Житомирі в початку квітня буде розглянуто кілька літературних справ, між иншим справа колишніх редакторів припиненої часописі „Волинь“,—д. Коровицького й д. Щербицького,—що обвинувачуються по 1040 ст. карного закону, та редактора „Вістника Волини“, д. Бортникова, по 1024 ст.

◆◆ **Нова постанова Одеського генерал-губернатора.** В Одесі генерал-губернатор видав нову обов'язкову постанову про те, щоб дворники повідомляли поліцію про тих жильців, що не ночували дома дві ночі.

◆◆ **З'їзд членів спілки земельних власників та хліборобів.** В Києві 18 лютого розпочався губернський з'їзд членів спілки земельних власників та хліборобів у Київщині.

На цьому з'їзді обмірковано буде, окрім біжучих справ, ще способи боротьби з революційними нападами. Міркуватимуть ще про збільшення поліції, про організацію висліжування, про видавання нагороди за вловлення грабіжників та паліїв, про озброєння сторожі і т. и.

◆◆ **Переселенський рух.** З початку Лютого на південно-західній залізниці розпочався дуже великий переселенський рух. Найбільше людей переселяється в Сибір з Поділля.

Що-дня передається з південно-західної залізниці на сусідні не менше двох поїздів з переселенцями та їхніми манатками. Такого переселенського руху ще ніколи не було на південно-західній залізниці.

Анатоль Вахнянин.

(Некролог.)

29 Січня сього року помер славний український діяч Анатоль Вахнянин, що вславився своєю невсипущою працею на ниві національного відродження в Галичині.

Анатоль Вахнянин родився 1841 року в Сіняві ярославського повіту, в священницькій сім'ї. Скінчивши народню школу й гімназію в Перемишлі, він вступив до духовно-семинарної і слухав богословські науки у Львівській університеті. В сей час розпочався національний рух в російській Україні і, переживувшись в Галичину, захопив і А. Вахнянина, що, вивчившись української мови, почав писати у „Вечерниках“, а потім у „Меті“, „Ниві“ та „Русальці“. По скінченню богословських наук, Вахнянин одержав учительську посаду в гімназії в Перемишлі і почав тут ширити поміж молоддю українську національну ідею, заклавши молоду українську громаду. Щоб докінчити філософську науку, він потім поїхав до Відня і там його заходами було założено товариство „Січ“, що згуртувало українських студентів і стало осередком українського життя у Відні. Повернувшись до Львова, він був довгий час учителем гімназії і знову працював для поширення національної самосвідомости поміж громадянством, беручи участь у видаванні та редагуванні „Правди“. Коли в 1868 році у Львові було засновано „Просвіту“, то першим головою її було обрано Вахнянина.

В той-же час він багато працював на літературно-науковій ниві: — Написав підручник географії українською мовою, видавав „Письмо з Просвіти“, писав до „Правди“ та „Зорі“ і кілька літ поділяв редакторську працю в часописах „Діло“ і „Руслава“. Крім того Вахнянин багато працював для поширення національної свідомости поміж народом: він їздив по всій Галичині, засновував читальні, улаштовував лекції, мав великий вплив на слухачів своїми палкими промовами. Вахнянин брав значну участь і в політичній житті Галицьких українців, був послом у парламенті та в Краєвій сеймі. Після семидесятих років, Вахнянин залишив політику і цілком віддався педагогічній праці, а головню здавна улюбленій музиці. Ще в 1870 році він заснував у Львові співоче товариство „Торбан“, а коли воно перестало існувати, то Вахнянин заложив товариство „Руський Боян“, що багато працювало для розвитку й поширення української музики та співу в Галичині. Кілько років назад у Львові було założено український „Вищий Музичний інститут“, де Вахнянин був директором і до самої смерті широко працював на користь Україні. Будучи добрим композитором, він написав музику до „Назара Стодоли“, — Шевченка, до „Бон-

дарівни“ — Заревича, оперу „Купало“ і видав „Співаник церковний для народних шкіл“. З його смертю українці втратили видатного діяча. Пером йому земля!

Лист з Холмщини.

З Холмщини. Дні ідуть за днями, так вже три роки, а для Холмщини не видно ніякого просвіту; усі ми українці-холм'яки з болем у серцю очікуємо тої хвилиночки, коли можна буде дихнути вільніше, та сказати: „Геть ярмо! Нема чого тепер боятись за своє становисько, не треба тепер кланятись чужім людям і молити, аби вони поважали й наші права. Наша доля в наших руках!“ Три роки — зрозумійте, добрі люди, три роки! — нас потішають різними обіцянками, три роки нам кажуть: „почекайте ще трохи, коли буде владновано важливіші діла, тоді й вам дадуть волю!“ І ми терпеливо дожидали... Та вже тепер не можемо більше терпіти, не можемо жити надією! Ніяка робота не може бути корисною, коли не знаєш, до кого ти належиш, що буде с тобою через тиждень, коли тремтиш, що тебе зроблять примусово „поляком“; правда, нам, інтелігенції, це не дуже страшно, бо кожної хвилини ми можемо поїхати за Буг, на Україну; але як тяжко мусить страждати бідний холм'як-хлібороб, що має кавалочок землі, що не може покинути „польський“ край... Я не знаю, чи знайдеться у світі такий нещасливий нарід, як ми! сотні літ нами бавляться, дають то Австрії, то Польщі, і не злучать з рідною матір'ю Україною! Ніхто з нас не знає, за кого його мають: одні кажуть, що ми „чистокровні“ поляки, другі — що ми „пбмісь“, українців з поляками, так звані русини, треті хочуть переконати нас, що ми москалі, а сами ми вважаємо себе за українців! Бідний, темний, ошуканий нарід не знає, кому вірити, кого слухати, кидається на всі сторони, шукаючи правди, святої правди!.. Більша частина його тепер вважає себе за українців, широко вірить, що Холмщину злучать з Україною, що раз назавше відділять від Польщі! Не мучте той нарід, не дайте йому загинути! Тепер, зараз, виділіть нас від Польщі, напровадьте на рівний шлях наше життя, інакше... інакше погибель Холмщини буде вашім ділом! Нехай би Дума прислала 2 х своїх послів у Холмщину, аби вони на місці довідалися, *що ми, чого хочемо*, нехай вони примусять наших поляків відкинути побрехеньку, що тільки „попи“ хотять відділяти. Нехай вони, побачивши своїми власними очима „Червону Русь — Холмщину“, скажуть правду Думі, нехай вони сами послухають хліборобів — українців, які утиски перетерпіли ми з 17-го квітня 1905 року, — а тоді цілий світ дознається правди! — Ми не вороги польської автономії і поляків, ми і їм хочемо ліпшої долі, ширшого національного життя, та нехай же й вони не будуть нашими ворогами, нехай і вони доброхотно вилу-

чать нас, а не обіцяють, що, коли їм дадуть автономію, то вони будуть оберегати наші права. Навіщо нам їх „ласка“, коли ми маємо „право“ на своїй землі! Чі здіймуть про нас річ в Думі? Що скажуть послі українці в нашу оборону, коли вони цілком не знають нашого становища? Які „документи“ вони покажуть у Думі? Які межі поставлять для Холмщини? Нехай би приїхали, спитали нас!..

Косоноцький.

* * *

Де вільні орли на просторі клеочуть,
Де горді хмари над степом пливають,
Де співи все горе нам видити хочуть,
Де хмарі Дніпрові про давнє режуть,—
Там смілива думка моя народилась,
Там дух мій спізнався з красою борні,
І скарги народні почувши сумні,
Душа моя з горем людським поріднилась.

Христия Альчевська.

1908 р., Харків.

День семинариста.

А із Братства те бурсацтво
Мовчки виглядає,
Нема голій школі волі,
А то-б догодила!..

Шевченко.

— Ото чорт його зна!... Де він у біса взявся!... Дзвонить, тай дзвонить, лиха година його не візьме!...

Так лаявся, бурчав сам собі, здоровий, вусатий семинарист, лежачи на ліжку, та втягаючи на вуха легеньке „казенне“ укривало.

А думка прокидалась, ворушилась: — „Уже продзвонив другий дзвінок: зараз прийде надзиратель гонити з спальні... там третій дзвінок і на молитву... там уроки... Ох, чорт його зна, мало часу, а ще ж ні по „греках“, ні по „латині“ не знаю... Треба вставати... Та... ну його!.. ще трохи полежу.—Ця думка відкинула першу.

— Чого так довго спите?! Вставайте!.. Зараз на молитву!—Се вже гукав інспектор, увиходючи з спальню (сьогодня він був „дежурний“). Семинаристи почали ворухитись. Зіви, лайка, нарікання за коротку ніч, на уроки почались зпідтишка сипатись кругом. А тут ще цей інспектор з кабанячою пикою та чогось з окулярами на носі, ходить та й ходить поміж „койками“ і ніяк не дає змоги ще хотіти покачатись..

— Ну, чого ж?.. Чого ж?.. швидче!—знову почав підганяти інспектор, виходючи з спальні..

— Туди тобі й дорога!... Ішов би собі к чорту!.. і сами знаємо честь!.. почали казати кругом.

Протерши на швидку очі біля умивальника, семинаристи почали виходити з третього поверху на другий.

Третій дзвінок продзвонив. Церква на другому поверсі відчинилась... Священник прийшов... надів патрахиль... поблагословив... Ось чути співи хриплих, сонних голосів: „Царю небесний“... На молитві семинаристів дуже мало... Адміністрація тут; он стоїть інспектор; товсте обличчя його якесь бридке, та яхидне, завжди ухмиляється... Обдивившись кругом, він почав бігати, то на третій поверх, у спальні, то на другий, у класи, щоб кого-небудь побачити й записати в „кондуїт“,—це він робив за-любки. „Кондуїт“—ж того боялись. Бо тільки попадеш в „кондуїт“, то обов'язково бач по поведінню зменшуть; а попадешся часом прямо таки ні-защо,—за те, що пройдеши по залі не дивлючись на якого-небудь адміністратора своєї школи, що буде стояти тут під носом, або не відклонився інспектору, не лизнеш руки ректорові, не перехрестившись з сотню разів у церкві... та й багачко такого, про що навіть і казати не хочеться!...

Чути останні згуки... „челов'колюбче, слава тебе!“... Молитва скінчилась. Невеличкі купки посунулись вниз, на перший поверх, пити чай..

Наш знайомий, усатий семинарист, ще тільки що вийшов з спальні і, стоячи на сходах, прислухавсь, чи не чути ступнів інспекторових. Йому не хотілося з ним зустрічатись, бо й так уже числились в „кондуїті“ де-які дрішки за ним. Постоявши трохи й не почувши нічого, він почав спускатись вниз... Тільки спустився він на другий поверх, як і інспектор йому на-зустріч..

— А, добродію!... добродію... „старий філософе!“—промовив інспектор; він кожного називав по прізвиську, а цього прямо „старий філософ“.—Тож ви не були на молитві?!... Ага, це добре: в „кондуїт“!...

— Та ні,—перебив його семинарист,—то я забув попружку в спальні, та й бігав туди.. На молитві я був... Йй-Богу, був..

— Ага! так ви ще будете брехать?!... Тепер, значить, за те, що на молитві... і що брешете... це я замічу...

— Та ні... та повірьте... я правду кажу... Он той бачив... як його?... Ні, йй Богу, був...—замнався семинарист,—онде той бачив... як його... я..

— Та ви вже хоч не брешіть!... я все одно запишу,—знов почав своє інспектор.

— Скільки вгодно!... промовив семинарист, розгнівавшись і спускаючись в столову пити чай... Йому дуже хотілося чаю та до того ще й не терпів він балакати з інспектором... А тут і балачка, сами бачите, не дуже вже така приємна..

Столова вже опустіла:—той швиденько випивав і поспішав у клас хоч перелистати задані уроки, а той ще сонний, відкашлюючись, або ж пробуючи свого голосу, ревів і входив у столову. Ладу за чаєм не було ніякого, бо дежурний надзиратель теж був завжди сонний і не дуже „зорко“ слідував за семинаристами. Інспектор же завжди, як був дежурний, бігав по кутках, навіть туди, куди б і не слід, та шукав таких, що не були на молитві, через це він сердешний не цив ніколи вранці чаю. Сьогодні, як ми бачили, він теж пиймав одного, та ще й „старшого філософа“,—так звались учні четвертого класу. За цим „філософом“ начальство уже давно слідило, бо він не бував ніколи на молитві:—вранці засипляв, увечорі—загулювався...

„Філософ“ напився чаю і почав сходити на другий поверх, в свій клас. Іти треба було через величезну залу, ступнів у сто довшини, і через „фойє“: так звались дві малих рекреаційних зали.

— Ну й прокляті ж душі!.. знов накаптели!.. буркнув хвилосиф, увиходючи в „фойє“.

Він страшенно не любив тютюну і завжди лаявся, коли хто курих біля його, через це він не виходив ніколи в „фойє“, бо тут завжди перед уроками, під час „перемінок“, не можна було й світу бачить,—цілі хмари диму від цигарок так і носились, окутуючи все, що було тут; „недокурків“, хоч греблю гати, така сила валялась; купки семинаристів, сміючись, або лаючись, безперестанно випускали дим з рота, досмокуючи останній кінчик від цигарки... Неохоче розходились вони з того „фойє“ по класах...

Чути дзвінок...—Ще можна трохи постояти, бо їх дзвонить аж цілих три!—казали завжди так.

Ну, а ми підем далі й заглянемо в клас нашого знайомця, вусатого поважного семинариста. Тут був страшний крик та галас. На партах, біля вікон, серед класу купки семинаристів розмахували руками, кричали і про щось палко спорилися.

—Це не можна так!.. Не треба!.. Відмовитись!.. відмовитись!.. Нехай краще розтолковує уроки!.. Що це за свинство!—Навкруги лайка так і сипалась. „Усатий“ теж щось доказував, і через той крик, що стояв у класі, нічого не можна було розібрати, тільки й чути було, як він ревів.

— Ви нічого не розумієте!.. ви дурні!.. Відмовляйтесь на свою голову!.. Треба самому докопуватись до глузду в книжці!..

„Дежурний“ заявив, що вже іде вчитель. Все втихомирилось. Рішили відмовитись від урока.

„Усатий“ уже сидів за партою і продивлявся фізику—це ж зараз мав бути урок з фізики... Філософ хоч і доказував, що треба самим докопуватись, що не треба відмовлятися, проте сам і не розумів, и не вчив її, бо щось дуже лаявся сам собі:

— Хто її в чорта видумав, тую фізику?! на біса кому оце все здалося?! Хоч-би сьогодні у клас не прийшов... бува, мене визве, а тут таке, що його ніяк і не вгризеш!

— Хіба від старости зубів уже позбувся?—пожартував хтось з-заду, почувши цю лайку.

— Та ви, будь-ласка, не осліть, бо я вас знаю! накинувся „усатий“, уздрівши того, що хотів дотепно поглузувати.—Ну ж! ну, годі! засмійтесь на кутні!..

Тут увійшов учитель, ще молодий, недавно присланий в семинарію; його ще зовсім не знали, що воно за чоловік... Прочитали молитву; отже учитель як на те,—взяв та й визвав „старого філософа“.—„Оце, брат ти мій... двойку схоплю!“—торкнула його думка.

— Падлюки! свині!.. почав лаятись усатий, вилазючи мляво з-за парти,—заявили-б, що...

— Та чи ви швидко вже вилізете? Що ви там бурчите?—перебив його вчитель.

— Та зараз... ось нога застряла! Свинота!—буркнув він тихше, ще такі стоячи біля своєї парти.

— Я маю заявити вам «од имени всего класу»,—промовив тут, встаючи, „дежурний“,—що ученики прохають роз'яснити урок, заданий на сьогодні, бо його не урозуміли, як слід...

— Вам треба самим розібратися в сих річах... Об'яснити я не стану!—коротко відповідав усім вчитель,—а ви йдіть, будете розказувати урок,—додав він, повертаючись до усатого семинариста...

— Гу-у!.. гу-у-у!.. Ми не знаєм!.. загуло за парт.

— Це що таке ще?! га? годі вам!.. покиньте тее „мальчишество“!

— Це не „мальчишество“!.. Ми вас прохаємо об'яснити той урок, що був заданий на сьогодні, і питати давніші уроки,—знову заявив, устаючи, дежурний.

— Я бачте...—хотів було щось сказати „старий філософ“.

— Мовчіть!.. мовчіть!.. не кажіть уроку!.. не треба!.. загукали кругом.

— Упережаю вас, панове, що я вийду з класу, коли ви будете ще кричати!—гукнув учитель.

— Не держимо!.. Ми прохаємо об'яснити урок.

— Я вихожу!.. гнівно промовив учитель, взявши в руки журнал.

— Можете!.. можете!.. Геть!.. заревло кругом.

— Вчитель, мов палений, вискочив з класу, грюкнувши дверима... В класі стояв безперестанний гамір. Знову почали один одного лаяти, вже за те, що вони наробили. „Усатий“ гарячився.

— Через вас!.. через вас!.. мене й так ось виженуть!..—кричав він.

— Та підожди!.. чого ти гарячишся?.. Ти-б же схопив двойку! Ти ж не знав уроку!.. А з класу не вигоняли, він сам вийшов,—почав уговорювати якийсь семинарист.

Двері відчинились. Здорова туша рудого надзирателя ледве просунулась крізь двері. Дух йому забивало. Він ледве міг говорити.

— Це що таке за безладдя?.. Вчитель фізики жаліється, що ви його вигнали з класу?.. хто це наробив?..—почав рудий.

— Ми не виганяли!.. Ми уроку не зрозуміли і прохали об'яснити, гукали навкруги.

— Цитуйте! Ви ще смієте балакати?.. Га?—запінившись кричав рудий,—я вам покажу, як не коритися семинарським законам!.. пожартуйте зо мною!..

В класі все стихло. Ніхто нічого не казав. Рудий аж трясся і теж мовчав,—тільки кривив пику...

Чути дзвінок.

— Ну, я вас провчу!.. Я вам покажу, як з нами шуткувати!..—промовив рудий, виповзаючи з класу.

Знову в „фойе“ хмари диму, знову дзвінки; далі... все тихо,—ждуть учителів.

У „філософа“ урок „латині“. Урока він не знає,—хвилюється й лається знову.

— На чорта вона мені вдалася оця „латиня“?.. Адже-ж кончу,—женюсь і вона забудеться!.. Чорт зна що таке! ну, а треба все таки хоч прочитати. Бо як, бува, викличе!

Не встиг він налагодитись читати, як тут же, підстрибуючи, перевалюючись, мов качка, вскочив сиденький, з „баками“, вчитель.

Він страшно не любив, коли хто казав на його „дѣдушка“. Він все хотів бути молодим, щоб його кохали дівчата.. На-проти його часто пускали: „Дѣдушка“ вбив шукку з револьвера!—Це його прямо таки бісило,—(він був страшенний охотник рибу ловить),—він тоді тонецьким голосом кричав: „дурак“!.. „дурак“!..

Молитву прочитали. В класі настала страшна тиша. Тільки й чути було голос вчителя та учня, що розказував урок, та иноді позіхання розходилося по класу, то з тієї, то з другої партії, і потім все затихало... Обличчя сонні якось безглуздо дивились то на стелю, то на вікно; там поза вікном кипіло життя. „Філософ“, забувши, що він не знає уроку, уповаючи на те, що вже зосталось хвилин десять до кінця уроку і що учитель вже його не визве,—теж позіваючи, дрімав, поклавши голову на парту.

Учень, що розказував урок, уже сидів за партою. Вчитель то зазірав у „журнал“, то позирав на учнів, шукаючи, кого б його визвать... Вибір як раз упав на „філософа“...

— Та чи ти чуєш!.. Іди до „кафедри“, тебе визвав!...—штовхаючи в бік, кричав над ухо „філософові“ його сусід.

— Га?... Що?... Не лізь! не вигадуй!—прокинувшись та протираючи очі, промовив „філософ“...

— Ідіть!... Ідіть!... Годі вам спати!... підганяв учитель.

— Та зараз!—неохоче муркнув „філософ“...

В класі тихо. „Філософ“ біля „кафедри“, покручуючи уса, стоїть мовчи; вчитель, забувши про його, теж дрімає... задзеленькав дзвінок...

— „Ну, слава Богу“,—подумав собі „філософ“.

— Так ви нічого не знаєте?.. Сідайте!.. промовив учитель, ставлячи філософу „ломаку“ в „журналі“.

— Я знаю!.. Вчив... Йй Богу, знаю!..

— Чого ж ви мовчали?..

— Та я... ні, йй богу!... забув відкіля... мнявся „філософ“.

— Ну гаразд!... гаразд!...—промовив учитель, встаючи з стільця.

— Ну й не везе!...—промовив сам собі „філософ“ і знову почав лаятись..

Знову дим, знов дзвінки, знов уроки... В класах і в залах мертва тиша, що переривалась тільки на „перемінках“.. Останні три уроки пройшли для „філософа“ „благополучно“,—ніхто не викликав, дав йому повне право дрімать...

Дзвінок з п'ятого уроку. Купками, давлучи один одного, посунулися семинаристи на перший поверх, обідати... Столова відчиняється... Чути брязкіт ложок, тарілок; чути гукання: „человѣк“!... „человѣк“!... „Человѣк“ біга, приносить се, те, друге—і хвилинки не постоїть...

Обід скінчився... „Філософ“ ще в столовій.—Треба,—каже,—„основательніш“ пообідать... Семинарія пустіє:—начальство розходиться відпочивати по своїх хатах, а семинаристи—той іде в город гулять, той іде в пивну запять обід, той бере книжку, читає..

„Філософ“ нічого сього не признає. Він вийшов з столової і пробрався на третій поверх...

— „Человѣк“!... „человѣк“!—чути, як він гукає,—відімкни двері!.. Спальні завжди після ранішнього чаю замикались, крім субот та передднів свят, бо тоді ходили туди переодягатись в „гардероб“, що був біля спалень.—„Человѣк“, було, хоч инколи й впускав у спальню, так тільки такого з ким він був знайомий.

— „Человѣк“!... „человѣк“!...—знов почав гукати „філософ“.

— Та чого вам?... обізвалось щось.

— Відімкни... мені треба забрати картуз,—я забув у спальні...

— Зараз... якось неохоче відмикаючи двері, промовив „человѣк“... „Філософ“ пробрався в свою спальню. Відчинив вікно, що виходило на вулицю, і почав ревити, перше не дуже гучно, а потім на весь рот. Поревівши трохи, він стомився, плюнув разів де-кілька в вікно і ліг на ліжко. Через кілька хвилин чути було, як щось хрюкло на всю спальню.

Після-обіденна пора зійшла швидко.. П'ять годин.. Семинари потроху сходяться в семінарію.. Б'є дзвінок,—це на „вечерні заняття“, для підготовки уроків.. По класах, по залах, сидять з книжками, читають, мов бджоли гудуть.. Життя дуже мало..

„Філософа“ уже в спальні немає,—він, проспавшись, пішов гулять..

Уже восьма година,—напились чаю.. Дзвінок: це вже на молитву,—пів-десятої години.. Церква відчиняється.. Панотець благословля.. Чути співи.. Страшений гамір стоїть навкруги.. На вечірній молитві завжди бувають сливе всі.—Молитва скінчилась.. Світло в менших класах погашено, в старших ще горить,—учаться..

В спальнях блимають маленькі лампадки.. Чути гомін і хропіння;—де хто ще балакає, а де хто спить. Через де-який час уже хропли всі спальні.. Уже і „нічну перекличку“ зробив „дежурний“ надзиратель і записав номер ліжка „філософа“, а його все щось немає,—десь на свою голову загулявся..

Ол. Статніков.

СЛОВО*).

..... Слово! річ то велика, святая;

Слово—то мудрости промінь,

Слово—то думка людська.

* * *

Піки з світової бездни

Стало господнє творення готово,

Слово до бога в простори неслося,

Гдсподь був сам тоді слово.

* * *

І—коли бог сотворив усі дїва,

Землю чудову й небесне склепіння,

І над роскошами світа поставив

Людську пару, вінець той творіння,

* * *

Давши їй душу, безсмертну, вічну,

В ту урочистую, хвальную пору,—

Словом тоді одрізнив він людину

Від усього безсловесного твору.

*) Читано в Києві, артистом М. Багровим, на святкуванні століття української літератури; торік читано авторкою на роковинах Шевченка в Полтаві.

* * *

Люди ту божую іскру шанують,
Світиться в їй бо душа чоловіка,
Світиться думка людська невміруща
Промінням ясним од віка до віка.

* * *

Впали всі горді величні храми
Гарного, пишного краю Еллади,—
Досі пишає чудова, нетлінна
Еліннів повість, пісні Іліади.

* * *

Кожний народ своє слово шанує,
Ширшає думка і ширшає мова,
Твори фантазії, мрії, науки,
Все зазначає він у гомоні слова.

* * *

Кожний народ... Деж України слово?
Краю того, що до моря простягся,
Степом широким далеко прослався!
Де ти, України слово?

* * *

По вертепах-степях,
По байраках-лугах,
Під убогими стріхами хаток,
Тебе треба шукать, як шукає пчола
Десь у квітах захований взток.

* * *

По байраках-лугах,
По зелених садах,
Тихо дівчина „Гриця“ співає,
У журливих піснях,
У тих чулих словах,
З-тиха тугу свою вимовляє...

* * *

По вертепах-степях,
По байраках-лугах,
Проспівав свою пісню козацьку
Козаченько, йдучи,
Та на Січ несучи
Свою голову буйну юнацьку!

* * *

На чайках, байдаках,
Та на утлих човнах,
Сперечалися з гомоном моря
Січові співці,
Ті завзяті борці,—
З хмар світила вечірняя зоря...

* * *

По великих містах,
По гучних майданах,
Гомоніла козацкая рада;
Гомоніла вона,
Розлягалась луна,—
Подавалась гетманам порада!

* * *

По широких шляхах,
По тернистих стежках,
Кобзарі проходили сліпі
По убогих хатах,
Степових хуторах,
Пісні-думи співали прості.

* * *

Народився кобзарь, той новий проводарь,
Що підслухав кобзарську мову,
Сміючися, з плачем, свою кобзу торкнув,
Зняв у-голос, прилюдно розмову.

* * *

Проминуло сто літ від тієї пори,
На вік другий уже повертає,—
Україна стоїть, на-около зорить,
У дітей своїх в голос питає:

* * *

—Ви, синове мої! мільйони-ж вас є,
По широких степах,
По зелених галях,
Під убогими стріхами люду,—

* * *

Розпочніте лишень
Голосніших пісень,
Щоб луна покотилась усюду!
Щоб у хатах малих
І в палатах бучних,

Мое любее слово кохали,
Щоб юнак молодий
І школярик малий—
Храми слова мого будували!

О. Пчілка.

Українське слово й мистецтво.

◆◆ Нові книжки. Друкуються і незабаром мають вийти нові українські книжки:

1) Б. Грінченко. „Про книги“, видання „Українського Учителя“.

2) Ю. Сірий. „Дещо про світ божної“, видання Є. Череповського.

3) П. Барвінський. Другий том творів.

◆◆ Арешт на книжку. Петербургська судова палата затвердила конфіскацію, наложену петербургським цензурним комітетом на український збірник „З неволі“, що видано на користь засланих.

◆◆ Український вертеп у Чернігові.

2 Лютого у дворянській збірній відбулася постановка українського вертепу, привезеного з Києва д. І. М. Степенком. „Вертеп“ дуже зацікавив чернігівців; їх з дітьми набилося повнісенька зала. Збір був надзвичайний: в касі, не зважаючи на дешевину білетів, зібралось більш 380 карбованців.

Перед грою д. Степенко прочитав гарну лекцію про існування вертепу взагалі і на Україні.

Після лекції почалась перша частина вертепу; в їй взяли участь хор з учнів духовної семінарії та інших і члени українського драматичного гуртка.

Першою частиною присутні були дуже задоволені, бо були чудові співи і музика. Друга частина була трошки слабшою і її національний характер трохи ображав присутніх поляків та євреїв. Чудна у нас публіка: вона ніяк не може втямити, що на цей театр треба дивитись з історичного боку. Були і такі, що, виходячи, балакали:—„че-пуха! я думала, що покажуть мнѣ що-нибудь интересное, а тутъ была какая-то кукольная комедія“. Але, по правді кажучи, таких було не дуже багато. (Рада).

Пекуча потреба.

За останні два роки українське видавництво значно пішло наперед.

Тепер ми маємо чимало книжок, і більших, і менших, по історії рідного краю, написаних українською мовою. Вже маємо: Про старі часи на Україні, проф. Грушевського; його-ж маємо надзвичайно кошовну працю Історію України Русі, що вийшла в 6 томах; Оповідання з історії українського народу Гр. Коваленки (ц. 30 к.); Як жив український народ (ц. 3 к.); оповідання з укр.

старовини—Е. Гринченка (ц. 10 к.); Історія України, М. Аркаса.

Історія української літератури О. Огоновського хоч і велика праця, але більш сухий фактично-бібліографічний матеріал, а не розбір духовних здобутків українського народу. До того й по мові вона не приступна для простого читача.

Де-які галицькі видання, як Барвінського, цікаві,—тільки не задовольняють головної мети нашого середнього читача, що потребує хоч не дуже просторої, але ж яскраво змалюваної картини минулого й сучасного стану духовної творчості українського народу. Ми сподіваємось, що у нас знайдуться такі люди, що візьмуться за цю справу, допоможуть виконати її, як найкраще, щоб задовольнити цій потребі духовного розвитку українського народу.

Молоде видавництво „Український Учитель“ турбується коло цієї справи і незабаром оповістить умови конкурсу на популярну історію української літератури.

Вітаємо сей замір і бажаємо йому, як найшвидше здійснитись.

М. Д.

Поклик.

14 жовтня минулого року Бакинське Т-во „Просвіта“ почало свою діяльність. На чолі своєї праці, між иншим, Т-во постановило заснування власної бібліотеки. Але засоби Т-ва ще надто обмежені, щоб набути бібліотеку за готів гроші. А потреба дуже велика, бо в Баку, в книгарнях та бібліотеках, зовсім майже немає українських книжок.

То-ж ми і звертаємось до високоповажних земляків і просимо допомогти нам у цьому ділі. Либонь у кожного знайдуться зайві українські книжки, а хоч і не українські, так дотичні до українознавства,—старі журнали, брошури, метелики то що. Ми певні, що земляки, які спочивають нашої меті—ширити просвіту на національному ґрунті серед українців, котрих доля закинула далеко від рідного краю,—відгукнуться на наш поклик і не відмовляться надсилати пожертви книжками до нашої бібліотеки, а ми будемо щиро дякувати за всяку, хоч яку малу, офіру. Пересилку, звичайно, Т-во приймає на свій кошт. Засилати книжки просимо до Голови Ради Бакинської „Просвіти“ д-ра Л. Р. Кобилянського (Баку, Старо-Почтова вул., 40).

Рада Т-ва „Просвіти“ ім. Шевченка в Баку

На пам'ятник Шевченка.

Від Липи і Жені Бибік—50 коп.; від Марфи Стороженко—1 карб.; від Сочевської—1 карб. Через Сочевського—1 карб.

Дописи.

Харків. В нашому місті помічається серед учнів середньої школи нахил цікавитися рідною мовою і літературою. Починає згромажуватись молодь з жіночої та почасти й мужеської гімназії, що завдалася метою читати і знайомитися з творами і „моральним обличчям“ авторів відомих, але доси для неї незваних... Треба сподіватися, що вплив наших письменників не залишиться без наслідків для молоді душі і що згодом з тих інтеллігентних дітей виробляться користні робітники, пройняті ідеями національно-демократичними, хоч і як взагалі наша школа мало сприяє цьому..

Учителька.

Переяслав, (Полтавщина).

Дякуючи селянам однієї волости, переяславського повіту, я в осени минулого року став гласним переяславського земства, і от тепер, коли я вже брав участь у чергових земських зборах, міні хочеться подати відомість про те, як земські збори виконали свої обов'язки і що зробили на користь хліборобів нашого повіту.

З великою охотою і,—не втаю,—приємністю їхав я на збори, бо думав, що мої маленькі сили найдуть там справжню роботу і що та робота піде на користь тих людей, що мене з-малечку вигохали, тих людей, що їх турботи та повсякчасне лихо мені довелося дізнати.

Те хороше почуття не покидало мене, аж доки я не побачив настрою більшості членів зборів, тих людей, що складали собою ті збори.

Перше всього засмутило мене те, що голова повітової управи, щирий, розумний, всіма поважаний земський діяч, В. Гамалія, покинув земське діло як раз перед зборами; один член управи—сидів у тюрмі; земський агроном зрікся посади; тих гласних, що ними держалось у минулому земське діло, не було на зборах, бо вони не попали і в гласні. Кругом мене седили або великі повітові пани, такі що більша частина їх покинула вже давно земське діло, або земські начальники, або підпанки,—такі, що вони хоч і не земські начальники, та держаться їх думок. Тільки чоловік 12 було селян; між ними був один старшина, два волосних писаря, два колишні сільські учителі. Панських голосів, було 26, а селянських всього 12, та й ті не завжди держались купи. Почалося наше діло не так, як я бачив по инших земствах.

— Швидче, швидче!—гукають пани:—нічого тут гаять часу!

І от ми „скорим маршем“ почали рішати земські справи. А треба сказати, що ті справи не обмірковувались комісіями, а доклади та звідоми управи ми одержали перед самими зборами.

— У нас,—каже член управи,—єсть 30 тисяч на спорудження початкових шкіл; сі гроші призначено зборами ще 1905 року й ще не взято селянами. Що з ними робити?—Нехай остачують зайвими, не треба на школи!—гукають пани

Гласні селяне почали були сперечатися, так куди тобі!—і слухать не хотять пани. Так и вирвали від справи народної освіти 30 тис. карбованців!

Дійшло до справи агрономічної допомоги селянам.—Не треба агронома! репетує панство,—яка з його користь!

Тут де-хто з селян підтримав панську думку і ця справа полетіла геть.

Треба,—каже управа,—викопати біля лікарень трубчаті колодязі, щоб добувати зв'їх добру воду і розповсюжувати думки про необхідність таких колодязів по селах.

— На що ті колодязі здалися,—каже один гласний: у нас, слава Богу, вода скрізь есть: і по болотах, і у всяких калюжах, і де не викопаєш здорову яму.

Панам така думка припала як раз до сподоби і справа та полетіла шукати інших людей.

— Треба,—каже управа у докладі,—поміркувати про те, щоб усі діти учились у початкових школах, тим паче, що й міністерство хоче допомогти у цій справі.

На це питання збори й уваги не звернули, немов це таке пусте діло, що на його не варт було гаяти й часу.

— Треба,—каже один гласний—селянин,—одкинути п'ятачкову плату земству за ліки у земських лікарнях, бо та плата не дає земству багато грошей, а недужих тільки турбує.

І на це не звернули пани уваги,—мов не до їх це й казано.

— Не до речі ця заява, каже пан голова зборів: про це діло поміркуєм иншим часом.

Так і не дав обміркувати цю невпевну справу.

И отак цілих три дні рішали ми земські питання. З'ї головних справ тільки одна—про книгозбірні при початкових школах пройшла як треба.

Дійшли в кінці зборів до виборів голови та членів управи. Селяне обмірковували цю справу, та виставили свого кандидата у члени. Панство й не спитало селян про їх нараду й вибрало тих, кого хотіло. Голову, правда, вибирали й селяне, а всім членам клали чорні. Вибрали пани, правда, й одного селянина у члени управи, але такого, що селяне-гласні не висловлялись за його, як за свого кандидата. Цей селянин, та те один фершал теж вибраний у члени управи, може догодили панству вже хоч би й тим, що не сказали на зборах ні одного слова, а голосували разом з панством.

Гласний.

М. Багачка. Миргородського повіту (в Полтавщині).

Холодно тепер у нас, сумно. Не побачиш і не почуєш ніде живої душі: кожен ховає її поглибше. І люде ходять, мов не люде, а якісь машини. Ніяка подія не зворушить, чоловіка, не зацікавить, не захопить його цілком, наче й справді він не має душі, або ж вона в його закам'яніла. Навіть Дума тепер нікого не цікавить. Хоть і спі-

кає хто:—А що, як там Дума?—але через хвилину бачиш, що він забув уже, про що й питає; тай питає, мабуть, так, аби!.. Взагалі, політичне життя країни наче зовсім перестало цікавити людей. Тільки зрідка побачиш тепер тих одиничок, що раз прокинувшись до життя, уже не перестають жити світовими інтересами,—читають і книжки й газети.

Вийшовши на базар, чи так куди на зборню, найчастіше почуєш тепер балачку про крадіж, про злодіїв. Та, правду кажучи, й до краж у нас зовсім звикли. Зійдуться, побалакають, що сю ніч у того, або другого обікрадено млин, чи комору, а в того хотіли коні вивести, а ще в иншого гроші вкратило з хати, разом з тією скринькою, де вони були в схованці,—погомонять, розійдуться; і всім байдуже до чужого лиха. Тільки кожен хазяїн, як зайде сонце, міцніше замикає двері...

А злодіїв справді розвелось у нас чимало. В кожному селі, в кожному хуторі, працює окрема шайка. В селі Байрак у одного чоловіка ще з осени підкопалось під хижку і витягло з скрині 50 карб., ті що хазяїн ховав, продавши останню корову. У другого підкопалось теж у хижку і забрало всю одіж, полотно і все, що можна було понести. В Довгалівці коли не в того, то в другого обікрадено млин. А одного разу в одну ніч було обікрадено млини мало не по всій Довгалівці і навіть далше за Довгалівну, в Дзюбівщині й Красногоровці Хорольського повіту. І немає такого хутірця, щоб не завітали в його злодії, що не вважають ні на яке замикання. Найбільше люблять злодії заглядати у млини. Тепер часто зовсім не замикають на ніч млинів, бо однаково нічого те не допоможе, а краще нічого в них не залишати. Найдивніше те, що злодіїв добре знають, однаке ніхто їх не викаже,—боїчися помсти. „Ім“—мовляв,—„чи буде що, чи ні, а як вони піймають десь, то... Краще не займати“. Так подумає кожен і махне рукою...

Гр. II—ський.

Книжки надіслані до редакції.

М. Н. Старицький. Поезії Київ 1908 р. Ціна 2 карб.

Леонид Пахаревський. Нехай живе життя! П'єса на 4 дії. Київ. Ціна 25 коп.

Г. Ібсен. Нора. Драма на 3 дії. Переклад М. Загірної. Ціна 30 коп.

Г. Зудерман. У рідній сем'ї. Драма на 4 дії. Переклад М. Загірної. Ціна 30 коп.

Гейне. Книга Ле-Гран. Переклад О. Черняхівського. Київ. Ціна 35 коп.

М. П. Драгоманов. Політичеськія сочиненія. Москва. Ціна 2 карб. 50 коп.

Б. Грінченко. Отзвѣтъ о сочиненіи А. Н. Малинки. Петербург. Ціна 50 коп.

Т. Суліма. Дичиха. Комедія на 4 дії. Ціна 25 коп.

Редакторка-видавниця **О. Косач (Олена Пчілка.)**

О П О В І С Т К И РІДНИЙ КРАЙ

часопис тижнева, — літературна й громадська,

з місячним додатком

„МОЛОДА УКРАЇНА“

Виходить в Києві, під редакцією О. Косач. (Олени Пчілка).

ЦІНА: на рік — 4 кар., на пів-року — 2 кар., на 3 місяця — 1 кар.

„МОЛОДА УКРАЇНА“ окреме — 2 кар. на рік.

За границю: на рік з додатком „Молода Україна“ — 6 карб.; на пів-року — 3 карб.

Адреса Редакції й контори: Київ, Благівещенська, № 97.

Приймається передплата на рік 1908

на українську політичну, економічну і літературну газету
(РІК ВИДАННЯ ТРЕТІЙ)

РАДА,

яка виходить в Києві щодня, окрім поведілок і днів після свят, українською мовою по програмі звичайних великих політичних газет.

Напрямок газети не партійний демократично-поступовий.

Особливу увагу РАДА звертає на місцеве життя провінції. Власні кореспонденти в столицях і по всіх значніших містах України.

РАДА має в Державній Думі і Державній Раді кореспондентів. Власних рокові передплатники одержать

6 карб.

безплатно:

Т. Шевченка „КОВЗАРЬ“

останнього нового повного видання під редакцією В. Доманицького, у яке вхолять новознайдені твори поэта, ще нигде не друковані. Ціна РАДИ з приставкою і пересилкою в Росії:

на рік.	на 11 м.	на 10 м.	на 9 м.	на 8 м.	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м.	на 1 м.
6.	5.70	5.20	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.35	65

За границю: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 коп. на 3 міс. 2 карб. 75 коп., на 1 міс. 1 карб.

Адреса редакції і головної контори: у Києві, Велика-Підвальна вул. д. 6, біля Золотих Воріт. Телефон 1458.

Редактор М. Павловський.

Видавець Є. Чикаленко

Приймається передплата на 1908 р. на „Літературно - Науковий Вістник“

одинадцятий рік видання.

український місячник літератури, науки і громадського життя. Виходить в двох виданнях: київським і львівським в збільшених розмірах, книжками по 12—15 аркушів друку.

Редакція і головна контора: у Києві, Прорізна 20, кв 3. Передплата на видання київське р. 1908:

на рік 8 руб.; для незможних учнів, студентів, низших службачих, робітників і селян 7 руб., але тільки коли вони передплачують журнал просто з контори.

Видавець М. Грушевський.

Редактор Ф. Красицький.

Київ, електрична друкарня Б. Н. Милевського і Ко В.-Владимірська ул., 31.

Приймається підписка на 1908 рік на щотижневу газету

„СЛОВО“

„СЛОВО“ призначено для українських городських і сільських робітників. Через це „СЛОВО“ особливу увагу звертатиме на прояви робітничого руху на всім світі і особливо на Україні.

Обстоюючи справедливі національні домагання українського народу, „СЛОВО“ не меншу увагу звертатиме на потреби і прояви національного життя українського народу Галицької, Угорської і особливо Російської України.

На сторінках „СЛОВА“ знайде собі місце все більш менш видатне з політичного і соціально-економічного життя України, Росії та Західної Європи.

Редакція і співробітники зостаються тіж самі. Підписна ціна з пересилкою і доставкою: в Росії на 1 рік — 3 рублі, на 1 місяць — 30 к., одне число 5 к., за границею на 1 рік — 5 р.: на 1 місяць — 50 к. Адрес редакції і контори: Київ Большая Владимирская № 76.

Підписка приймається і в книгарні „Україна“ Безаків. 8 На сторінках „СЛОВА“ в новому році уміщені будуть між иньшим статті: А. ВОВЧАНСЬКОГО „Листи з Галичини“, М. ГОРДІЄНКА „Україна в числах“, В. ГРИЦИНСЬКОГО „Євреї на Україні“, С. ПЕТЛЮРИ: „Літературні характеристики сучасних українських письменників“, Ряд фельєтонів на теми з українського життя. М. ПОРША: „Автономія України“ його ж Робітники по чужих сторонах і на Україні. СІРОМАХИ „Україна в державному бюджеті Росії“; і ин.

Редактор С. Петлюра.

Видавниця О. Корольова.

Приймається передплата на 1908 рік на селянський тижневик

„СВІТОВА ЗІРНИЦЯ“

зі щомісячним додатком

„Читайте діти!“

(Рік видання третій).

Мета „Світової Зірницї“ лишається та ж, що й досі була: допомогти селянам до покращання їх добробуту.

В 1908 році буде значно поширено виділ хліборобський і господарський.

Як в минулі роки, так і в 1908 році передплатники „Світової Зірницї“ одержать безплатно дві користних книжечки.

Ціна з додатком для дітей — на рік 3 карб., на пів року 1 руб. 50 коп., на три місяці 80 коп., на 1 місяць 30 к. окреме число 7 коп.

Адреса: Могилів-Подольський, Київська ул.

Редактор-Видавець І. Волошинівський.